

Pratarmė

Devynioliktas *Colloquios* numeris reprezentuoja platų leidinio interesų lauką: įvairių XX a. tarpsnių literatūra, tyrimų istorija, teoriniai eksperimentai. Drauge publikacijos tęsia pokalbį anksčiau užsimezgusiomis temomis, dažniau ar rečiau grįždamos prie teberūpimų leitmotyvų – sovietmečio paveldo bei literatūrologijos savianalizės. Numerį pradedanti Aušra Jurgutienė kuria kibios intelektualinės diskusijos atmosferą: suformulavusi pasirinktos postruktūralistinės žiūros principus, iš naujo skaito Jono Aisčio eilėrašį „Man tave“ ir polemizuoja su Kęstučio Nastopkos atlikta semiotine kūrinio analize. Hermeneutiškai įtari autorė abejoja semiotikos logika, eilėraštyje fiksuoja prasmės įtrūkius, neaiškumus ir naratyvinį netapatumą.

Įtemptai plėtojasi mintis apie prieigas prie sovietmečio tekstų, personalijų ir realiųjų. Elena Baliutytė kvestionuoja metaforos „tylioji rezistencija“ turinį, ginčija opoziciją *pasipriešinimas–kolaboravimas* ir siūlo ją papildyti *prisitaikymo* kategorija. Kadangi tekstinę prisitaikymo raišką autorė daugiausia nagrinėja Vytauto Kubiliaus darbuose, jos tyrimą įdomiai papildė Jūratės Sprindytės straipsnis apie privačiame *Dienoraščių* diskurse likusias vidines Kubiliaus kolizijas, profesinės savivokos konfliktą tarp pašaukimo kritikai ir įsipareigojimo mokslui, tarp pasitikėjimo estetiniu išpūdžiu ir polinkio į empirizmą. Prieštarinę literatūros tyrėjo padėtį Lietuvoje pravartu palyginti su situacija „atlydžio“ Latvijoje: Eva Eglāja-Kristšone aptaria okupacijos sąlygomis itin painią literatūrinę komunikaciją ir aiškinasi kritiko vaidmenį „išskoduojant“ adresatui rašytojo siunčiamą žinią.

Ne mažiau įdomiom idėjom į pokalbį apie lietuvių literatūrą įsitraukia straipsniai apie Antaną Vienuolį. Eugenijus Žmuida parodo, jog kone visos moterys šio rašytojo prozoje sukurtos pagal tą patį kenčiančios Madonos modelį, o kančia varijuojama trejopai – kaip pasiaukojimas, auka ir nepritapimas. Imelda Vedrickaitė nagrinėja Vienuolio kelionių apybraižas ir netikėtai atskleidžia tiek nepriklausomoje Lietuvoje, tiek sovietmečiu rašytų tekstų bendrumą – ta pati erdvės aksiologija (laisvė–savaržymas), homocentrinė vertybių sistema, toks pat keliautojo tipas (antžmogis, šlovinantis jėgą ir pažangą). Prie šiuolaikinės poezijos ir negausiai mūsų tyrimuose išbandytos literatūros teologijos veda Dalios Jakaitės straipsnis, kuriame ryškinami semantiniai ir stilistiniai sąskambiai tarp lietuvių poetų ir Rainerio Marios Rilke's. Dar atokesnius kultūrinius horizontus

pritraukia, detalių apie sovietmečio bei nūdienos Rusijos humanitarų gyvenimą pateikia Donatos Mitaitės parengtas pokalbis su prof. Pavelu Grinceriu – autoritetingu senosios indų literatūros tyrėju, palaikiusiu ryšius su Lietuva, po 1991 m. sausio 13-osios kartu su Vladimiru Toporovu atsisakiusiu savo šalies Valstybinės premijos.

Recenzijų skyrius kritiškai reaguoja į skirtingomis teorinėmis prielaidomis (feminizmu, pokolonializmu) grįstas kūrybos interpretacijas, įvertina naujai pasiūlytus XIX a. lietuvių literatūros raidos bei visos lietuvių literatūros kritikos istorijos variantus. Žvilgtelėjus į latvių mokslininkų domės objektus, problemiška pristatoma populiariosios literatūros samprata bei tyrimų galimybė.

Šiame numeryje kiek garsiau nei ankstesniuose girdėti polemiški balsai. Tebūnie tai kvietimas Lietuvos akademinei bendruomenei į tolesnius suinteresuotus pokalbius *Colloquios* puslapiuose.

LORETA JAKONYTĖ